

DIALOG DE DUMINICĂ

Foaie parohială bilunară a bisericii ortodoxe
Pogorârea Sfântului Duh - Sfântul Nicolae
Militari - București

Anul II, Nr. 49/12 februarie 2017

Diac. Daniel Cuconașu: libertatea, darul lui Dumnezeu

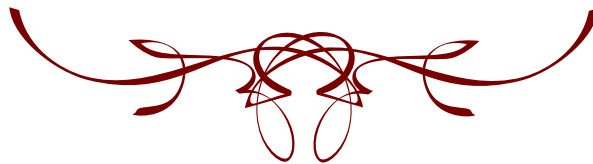
Iubirea este măsura libertății absolute. Atunci când iubești, poți spune că acționezi liber, pentru că nu acționezi deloc conform voinței tale, ci acționezi pentru ceilalți, într-o deșertare de sine totală. Și cu cât este mai mare iubirea, cu atât mai mare este libertatea. Despre libertate s-a vorbit mult, atât de mult încât avem diferite definiții și interpretări ale libertății.

Iată câteva:

„Adevărata libertate există numai acolo unde a fost desființată exploatarea, unde nu mai există asuprațirea unor oameni de către alți oameni.” 1953, *Scânteia*.

“Numai Dumnezeu este liber absolut deoarece se autodetermină în totalitate.” *Spinoza*.

“Libertatea este posibilitatea de a acționa după propria voință și după propria dorință, după bunul plac sau o stare a celui care nu este supus unui stăpân” ...

Modelul după care noi trebuie să definim libertatea este modelul lui Hristos.

Ce definiție asupra libertății agreeți?

Ce scrie *Scânteia* e foarte actual, dar cel mai mult îmi place *Spinoza*. Acestea toate sunt niște definiții bune, dar care au foarte puțină legătură cu creștinismul. Lucrurile trebuie definite foarte bine. Dumnezeu ne-a creat să fim în ascultare de El – ”Dumnezeu nu ne-a creat spre pieire ci spre paza poruncilor” (Liturgia Sf. Vasile cel Mare), deci starea primordială a omului era să fie liber însă în ascultare de Dumnezeu, nu în separare și nu în autodeterminare.

Dacă ascult de Dumnezeu, cum mai pot să fiu liber?

Cred că trebuie să ne întoarcem la anumite pasaje din Sf. Ap. Pavel să vedem că modelul după care noi trebuie să definim libertatea este modelul lui Hristos. Hristos a fost liber, ascultând de Tatăl. Hristos s-a deșertat, s-a golit de el adică, luând chip de rob, arătându-se ca o slugă. Adevărata noastră libertate este atunci când noi, fiind asemenea lui Hristos ne facem robi ai lui Dumnezeu. Noi din momentul în care primim taina botezului ne citește preotul rugăciunea: ”se botează robul/roaba lui Dumnezeu...” și când primim Sfânta Împărtășanie, la fel, ”se împărtășește robul lui Dumnezeu...” și numele, și

astfel ne așezăm tot timpul în ascultare de Tatăl. Eu cred că asta e adevărata libertate, pe care ne-a arătat-o și Hristos. El a fost cu adevărat liber pentru că a fost în ascultare totală de Tatăl, nu s-a lepădat de menirea lui.

Dar era totuși proiectul Tatălui, nu era constrâns?

Depinde de ce criterii judecăm lumea. Dacă o facem cu criteriile lumesti, seculare, atunci Hristos evident că nu este deloc liber. Nu a făcut niciun lucru de la sine, cu puterea sa. Ați dat o definiție mai devreme în care spuneți că libertatea este posibilitatea de a acționa după propria voință, după bunul plac... Nu știu de unde era definiția aceasta, dar eu cred că

reprezintă starea în care lumea de astăzi se mișcă, starea de libertate care ni se propune de lume. Așa percepe omul de astăzi libertatea, drept modul de a acționa după bunul plac.

Voia lui Dumnezeu este ca noi să fim cu adevărat fii ai Lui.

Și asta e rău?

Nu este rău însă nu e în conformitate cu ce ne-a învățat Dumnezeu. Dacă e să dăm o definiție creștină libertății, ar fi să acționăm după bunul plac așa cum vrea Dumnezeu și nu cred că ar fi greșită. Sfântul Dorothei al Gazei spune că „omul care începe să facă ascultare de Dumnezeu se trezește tot timpul făcând voia sa proprie”.

Voia lui Dumnezeu este ca noi să fim cu adevărat fii ai Lui și dumnezei după har, adică să fim la fel ca Dumnezeu în lucrarea noastră, să lucrăm la fel ca Dumnezeu. Și asta ne învață și Biserica. Este finalitatea omului, acolo trebuie să ajungem: să lucrăm, să ne comportăm așa cum se comportă Dumnezeu.

Sf. Maxim Mărturisitorul spune că omul are două aripi pentru a atinge cerul: libertatea și harul. Adică eu fac ceea ce îmi cere Dumnezeu însă Dumnezeu mă ajută, nu mă lasă singur. Altfel aș reuși? Sau cum ați explica acest citat?

Altfel nu avem cum să reușim. Omul este un proiect inițiat de Dumnezeu care îi cere împreună lucrarea. Dumnezeu ne cere să lucrăm împreună cu el la zidirea noastră, în trup și în suflet. El asta cere de la noi. Și până la urmă eu cred că acesta este libertatea: chemarea lui Dumnezeu de a lucra împreună cu el. Refuzul acestei chemări ține de libertatea noastră. Adică stă în putința noastră să refuzăm invitația pe care Dumnezeu ne-o face ca să ne împlinim. Im-

propriu spus libertate pentru că atunci când refuzăm, nu suntem deloc liberi, suntem cei mai mari robi, dar totuși Dumnezeu a lăsat posibilitatea aceasta omului, să poată refuza împlinirea proiectului Său. Din ce spunea Sf. Maxim eu înțeleg că cele două aripi sunt libertatea, adică voința omului de a lucra conform cu ceea ce Dumnezeu l-a chemat să lucreze și harul care împreună lucrează cu el, adică lucrarea lui Dumnezeu care îl aduce până în veșnicie.

Dumnezeu a pus în noi dorința de a fi asemenea Lui.

Cum explicați căderea lui Adam. A fost liber deplin?

Adam a fost liber să asculte și altă variantă. Dumnezeu i-a dat varianta Dumnezeiască de a ajunge ca Dumnezeu, așa cum spune în Liturgia Sf. Vasile cel Mare că Adam a fost creat spre paza poruncilor. Pază care ducea către îndumnezeire. Așa ne spun Sfinții Părinți că dacă Adam păzea poruncile, ajungea ca Dumnezeu, adică total liber. Însă diavolul i-a oferit o alternativă, una mai ușoară și prin asta mai tentantă. Diavolul a venit la Adam și i-a propus alternativa ușoară, nu-i nevoie să ascuți de Dumnezeu... Mănânci din fructul acesta și vei fi întocmai ca Dumnezeu, cunoscând binele și răul.

Și atunci ispita a fost foarte mare deoarece Adam voia să fie ca Dumnezeu, iar acesta nu era un lucru rău. Dumnezeu a pus în noi dorința de a fi asemenea Lui. Dacă satana a reușit să-l ademenască este pentru că Dumnezeu a pus în noi lucrul acesta, să vrem să fim ca El. Și Adam a mușcat momeala. Problema era că nu a mai fost în ascultare de Dumnezeu și acolo a putut satana să-l lege și să-l prindă și de atunci definiția libertății noastre e cu totul alta. Dacă Adam ar fi suprimat ispita aceasta, probabil că acum am fi arătat altfel ca oameni. Vedem o corespondență în viața Mântuitorului Hristos, atunci

când este ispitit de satana cu ultima ispită.

De ce Dumnezeu să fie ispitit de diavol și să primească să fie ispitit? Cum ar putea diavolul să-l ispitescă pe Dumnezeu?

Sunt unii teologi care spun că Dumnezeu nu poate fi ispitit cu răul. Pentru Dumnezeu răul este evident, în toată disonanța lui, atunci diavolul nu l-a ispitit pe Dumnezeu cu răul ci l-a ispitit pe Hristos în pustia Carantaniei cu un bine, dar cu un bine inferior, cu un bine mai mic. Doar că nu în ascultare de Dumnezeu. Prima ispită: fă pietrele acestea pâini, tocmai la asta se referea – salvează-ți viața, transformând pietrele în pâine, pentru că tu ești Fiul lui Dumnezeu. Tot enunțul diavolului era adevărat. Hristos era Fiul lui Dumnezeu și putea să transforme pietrele în pâine și nu era nimic rău să se hrănească, fiind flămând. Toate cele trei erau lucruri bune. Răspunsul lui Hristos este ”Chiar dacă sunt Fiul lui Dumnezeu și pot să transform pietrele în pâini, chiar dacă mi-e foame, dacă tatăl nu-mi va da pâine, dacă Tatăl nu-mi va da cuvânt, eu nu voi face nimic. În fond, cuvântul lui Hristos care spune: ”Nu doar cu pâine se va hrăni omul, ci cu tot cuvântul care purcede din gura lui Dumnezeu.” Atunci, cuvântul care purcede din gura lui Dumnezeu, acela a făcut pietrele pietre și nu le-a făcut pâine. Le-ar fi putut face pâine, dar Hristos s-a încrezut în cuvântul Tatălui, care a făcut pietrele să fie pietre și pâinea să fie pâine. Rămâne în ascultare totală de Tatăl. Și atunci diavolul, cu o ispită și mai mare, cu un bine și mai mare îi spune ”atunci tu dacă ascuți de Tatăl, te încrezi în cuvântul Lui, te hrănești cu cuvântul care purcede din gura lui Dumnezeu, atunci poftim cuvânt din gura lui Dumnezeu: ingerilor Săi va porunci pentru tine, ca să nu împiedici de piatră piciorul.” A fost a doua ispitire. ”Aruncă-te de pe stâncă, că scris este, adică Dum-

nezeu însuși a spus, că te va păzi.” Iarăși, era un bine, era adevărat. Dumnezeu a spus lucrul acesta și l-ar fi păzit pe Hristos dacă s-ar fi aruncat, cu un singur amendament – nu dacă s-ar fi aruncat singur, ci dacă l-ar fi aruncat satana. Dacă s-ar fi aruncat singur și l-ar fi provocat pe Tatăl, atunci ar fi căzut în ispita aceasta. L-ar fi ispitit pe Tatăl, rupându-se de ascultarea de Tatăl, rupea legătura dragostei cu Tatăl, provocându-l. Și atunci Hristos răspunde: ”Da, dar este scris, din nou, să nu ispitești pe Domnul Dumnezeul tău.” Și atunci o ultimă ispită și cred că cea mai puternică pentru Hristos, a fost împlinirea proiectului Său mult mai ușor. A fost, dacă vreți, același lucru, ce s-a întâmplat cu Adam. Împlinirea proiectului lui Adam a fost să asculte porunca și să nu mănânce. Împlinirea proiectului lui Hristos a fost să asculte de Tatăl până la moartea pe cruce și prin aceasta să poată să împărațiască peste toată făptura. Și atunci diavolul îi vine cu varianta ușoară: poftim, toate împărățiile lumii și slava lor, toate sunt ale tale, dacă mi te închini mie.”

Adică poți să le salvezi și altfel...

Da, poți să salvezi pe frații tăi, poți să salvezi întreaga omenire, luând frâiele lumii, punând mâna pe toată împărăția lumii până la urmă, și atunci niciunul din frații tăi, din oameni, nu vor mai suferi și muri.

Libertatea creștină este un paradox total – adevărata libertate este într-un fel de robie.

Altfel spus, evită crucea.

Altfel spus: poftim soluția ușoară. Nu are sens să suferi. Și același cuvânt pe care Hristos i-l spune satanei acum: ”piei dinaintea mea, satano!” același cuvânt i-l spune și lui Petru, când acesta îi spune ”Doamne, fie-ți milă de tine și nu intra în Ierusalim. Nu merită să mori pentru ei”, asta

după ce mărturisise ca Hristos e fiul lui Dumnezeu, vine cu varianta aceasta – ”fie-ți milă de tine” și Hristos îi spune, foarte dur, ”Înapoia mea, satano, îmi ești sminteală.” Pentru că pentru Hristos, cel mai important lucru era ascultarea de Tatăl și întorcându-ne la tema libertății, pentru noi oamenii și pentru cei care suntem în Biserică, asta ar fi soluția libertății noastre: a ne poziționa, a ne asemăna întru totul cu Hristos, pe măsura noastră, fiecare cât poate însă a rămâne în ascultare de Tatăl. Este paradoxal și libertatea creștină este un paradox total – adevărata libertate este într-un fel de robie. Sfântul Apostol Pavel spune galatenilor: ”V-ați făcut robi ascultării spre dreptate”, adică v-ați lăsat a fi slugi ascultării de Dumnezeu, v-ați făcut ca niște robi ai lui Dumnezeu din ascultare de El, ca să împliniți dreptatea în lumea aceasta. Și atunci libertatea capătă alte nuanțe și este mult mai greu de definit. Iarăși o altă definiție pe care Hristos o dă, când le spune evreilor că El îi va elibera, atunci ei îi spun ”cum să ne eliberezi tu pe noi, noi nu am avut niciodată stăpân, noi am fost tot timpul liberi”. Și Hristos spune: tot cel ce lucrează păcatul, rob este păcatului. Atunci, asta înseamnă că nimeni nu este liber, pentru că într-o anumită manieră se supune păcatului, se supune eșecului, se supune, în fond, distrugerii proiectului gândit de Dumnezeu pentru El.

Adevărata libertate este atunci când omul nu se mai lasă robit de păcate.

Sf. Ioan Gură de Aur spune că toți suntem posedați, folosește un termen foarte dur. Pentru că fiecare om are undeva o hibă, are undeva un păcat, iar a fi stăpânit de ceva înseamnă a fi posedat.

Da. Un mare teolog al veacului trecut, parintele Sofronie Saharov, spune că orice gând este

un duh. Duh este și omul, duh este și Dumnezeu, unele gânduri sunt de la Dumnezeu, și duh este și satana. Și dacă un gând de la demon ne acaparează mintea, sufletul și toată starea noastră, atunci suntem robi lui și evident că nu suntem liberi. Faptul că nu ne simțim robia aceasta față de păcat, față de neputințele noastre, arată că nu suntem conștienți, că nu ne conștientizăm starea. Dacă ne-am conștientiza starea, probabil că am ajunge ca pustnicii, la o zdrobire de inimă care ne-ar duce la lacrimi, la evitarea chiar și a unei definiții foarte clare a libertății. Marii pustnici fugeau de lume și spuneau că încă nu s-au pocait, că nu sunt liberi. Ei nu se simțeau deloc liberi pentru că simțeau ce e în interiorul omului și simțeau că adevărata libertate este atunci când omul nu se mai lasă robit de păcate, de gânduri, de influența demonică. Practic nu îl mai lasă pe satana să fie împărat în interiorul lui, ci își dorește cu tot sufletul și îl cheamă pe Dumnezeu să împărațiască în interiorul lui. În fond este un conflict de împărății. Este Împărăția binelui și împărăția răului. Sfântul Nicodim Aghirîțul îi spune ”războiul nevăzut”. Este chiar ca un război.

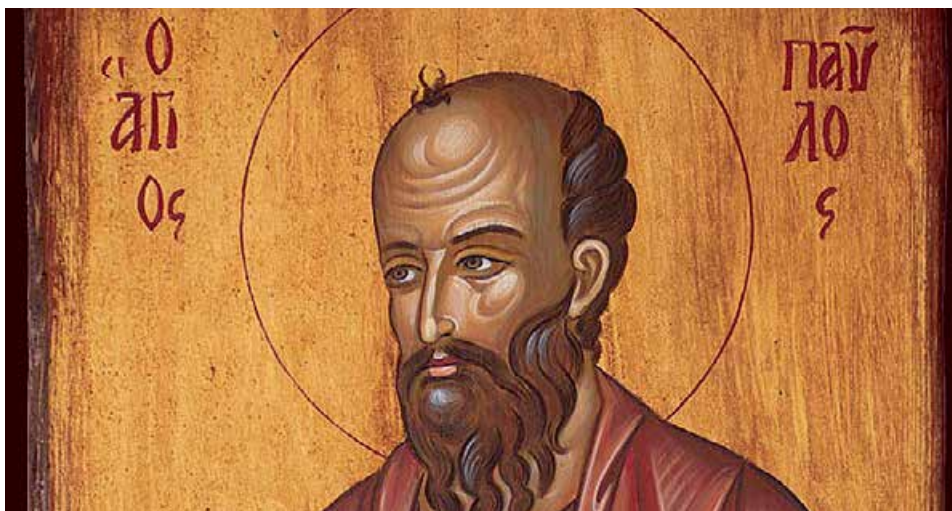
Adevărul este că suntem păcătoși și lipsiți astfel de libertate.

Sf. Ap. Pavel spune că lupta noastră este împotriva duhurilor.

Da. Nu este împotriva trupului și a sângelui, adică nu e împotriva corpului nostru ci împotriva stăpânilor care sunt în văzduhuri. Întorcându-ne la războiul dintre bine și rău, armele cu care diavolul luptă, sunt arme ale disimulării el este tot timpul sub acoperire, camuflat. Se dă ceea ce nu este. Armele cu care luptă cei din împărăția binelui sunt sinceritatea și adevărul. Când Pilat, reprezentantul lumii acesteia, îl întreabă pe Hristos: "ești tu împărat?", Hristos îi răspunde: "cu adevărat tu spui că sunt Împărat. Eu pentru aceasta am venit în lume, să mărturisesc pentru Adevăr." Și atunci Pilat întreabă ce este adevărul. Dar ce spune Hristos arată că arma cu care luptă cei din Împărăția lui Dumnezeu este adevărul și adevărul este că suntem păcătoși și lipsiți astfel de libertate. Dacă vom cunoaște adevărul acesta, Adevărul ne va face liberi, de aceea este un întreg paradox lucrul acesta. Cum Hristos ne-a învățat că ar trebui s-o vedem este un paradox.

Ați pomenit de o a patra ispitire. Al patrulea episod zdrobitor din viața Mântuitorului, care se întâmplă chiar pe cruce. Când strigă către Tatăl "Unde ești, de ce m-ai părăsit?!". Poate fi o ispitire?

Este. Spune în Evanghelia după Luca, că după ce diavolul a terminat ispitirea, l-a părăsit până la o vreme. Și unii părinți spun că acea vreme până la care diavolul l-a părăsit a fost momentul în care răstignit fiind, ca om aflat în culmea durerii și a suferinței sale, Tatăl nu-i mai dă niciun cuvânt. Tatăl nu spune nimic în îndreptățirea Lui, nu-l ajută. El a dat foarte mul-

te mărturii pentru Hristos, în timpul vieții sale, însă momentul cel mai dureros, în momentul cel mai important al întregului proiect al mântuirii noastre, Tatăl nu a spus niciun cuvânt, deși a fost provocat. Provocat, însă nu de Hristos, Hristos nu îl provoca pe Tatăl, dar cei care stăteau la picioarele crucii spuneau "dacă l-a iubit, Sa vină și să-l mântuiască". Și sunt unii care spun ca de aceea atunci cerul s-a întunecat. Și Tatăl nu spune niciun cuvânt. Și atunci vine cuvântul acela de părăsire totală, aproape de o sfântă deznădejde, cum spun unii Sfinți părinți: "Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, de ce m-ai părăsit?". Este pe de o parte un ecou al psalmistului David, undeva David își începe unul din psalmi exact la fel și atunci Hristos îl rememorează, adică îi arată împlinirea cuvântului lui David la măsura absolută și trăiește, pentru noi, cea mai mare părăsire de către Tatăl. Pentru că nici noi, dacă eram în locul lui, nu ne-am fi putut da jos de pe cruce. Și atunci, trăind în această părăsire totală, atunci Hristos de la diavolul a fost ispitit să părăsească încrederea în El. Dacă Tatăl nu-ți mai spune nimic, ești pierdut, și toți cei care-l ispiteau de jos. Oamenii care strigau la el și îl batjocoreau, sunt imagini, icoane ale ispitirii diavolului. E ultima ispitire pe care diavolul i-a adresat-o lui Hristos: "Iată, Tatăl nu mai vorbește cu tine. Te-a adus până în

punctul acesta, și-a cerut moartea și acum nu te mai îndreptățește, te-a părăsit". Și totuși în această părăsire totală în fața morții, Hristos adresează ultimul cuvânt Tatălui: "Tată, în mâinile tale îmi pun duhul meu", arătând că ascultarea de El, ascultarea de Tatăl trece și peste această ispitire. Încrederea pe care Hristos a avut-o în Tatăl a trecut și de această ultimă ispitire. A reparat tot planul lui Dumnezeu cu Adam. Proiectul în care Adam s-a împotmolit, Dumnezeu a reușit în Hristos să-l îplinească. Și prin Hristos întreaga omenire, așa cum spune Sf. Ap. Pavel "cum printr-un om moartea a intrat în întreg neamul omenesc, așa printr-un alt om, prin Hristos - noul Adam, tot neamul omenesc s-a împărțit de viață".

Ca o concluzie, putem spune că doar în iubire alegerea este liberă?

Da. Iubirea este măsura libertății absolute. Atunci când iubești, poți spune că acționezi liber, pentru că nu acționezi deloc conform voinței tale, ci acționezi pentru ceilalți, într-o deșertare de sine totală. Și cu cât mai mare iubirea, cu atât mai mare libertatea.

*A consemnat diacon
Mircea Toma
(Dialogurile Trinitas)*